

PRAVOPISENE ZAGATE ŠTUDENTOV PROGRAMA MEDIJSKE KOMUNIKACIJE (ŠTUDIJA PRIMERA)

ALENKA VALH LOPERT

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija, alenka.valh@um.si

Sinopsis Prispevek predstavlja ugotovitve na osnovi anketnega vprašalnika o pravopisnih zagatah študentov 1. letnika študijskega programa Medijske komunikacije (FERI, Univerza v Mariboru) v okviru predmeta *Kritično mišljenje in izražanje*, pri čemer je bilo jeziku v celoti namenjenih le 22 ur. Vprašalnik so študenti izpolnili na začetku in na koncu predavanj v poletnem semestru študijskega leta 2018/19 (februarja in junija 2019). Vključenih je bilo 50 študentov. Iz celotnega vprašalnika, ki je obsegal naloge s področja kritičnega mišljenja in s področja jezika, in sicer pravopisa ter slovnice, v prispevku predstavljamo samo podatke o pravopisnih nalogah.

Ključne besede:

slovenski jezik,
pravopis,
jezik v visokem
šolstvu,
študenti medijskih
komunikacij,
*Kritično mišljenje in
izražanje*

SPELLING PROBLEMS OF MEDIA COMMUNICATION STUDENTS (CASE STUDY)

ALENKA VALH LOPERT

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia, alenka.valh@um.si

Abstract This paper presents the findings from a questionnaire on spelling problems of first-year students of the Media Communication Study Programme (FERI, University of Maribor) within the subject of *Critical Thinking and Expression*, with only 22 hours devoted entirely to language. Students of the summer semester of the 2018/19 academic year completed the questionnaire at the beginning and end of their lectures (in February and June 2019); 50 students were involved in total. From the entire questionnaire, which included tasks in the fields of Critical Thinking and Language, namely spelling and grammar, only data on spelling tasks are presented in the paper.

Keywords:

Slovene,
orthography,
language in higher
education,
students of media
communication,
*Critical thinking and
expression*

1 Uvod

V prispevku predstavljamo ugotovitve na osnovi anketnega vprašalnika pridobljenih podatkov o pravopisnih zagatah študentov 1. letnika študijskega programa Medijske komunikacije (FERI, UM,¹ poletni semester, februar in junij 2019) v okviru predmeta *Kritično mišljenje in izražanje*. Zanimalo nas je vstopno znanje (po maturi) osnovnih pravopisnih pravil in koliko lahko v (le) 22 urah (po Učnem načrtu) nadgradijo znanje med samimi pedagoškimi urami, tj. še pred individualnimi pripravami za izpit. Ob izpostavljeni problematiki omenjamo vprašanje, ki si ga je pred leti zastavil Medved (2014: 111–129) – ali sploh želimo (tudi medijsko) pismene prebivalce, hkrati pa to nadgrajujemo z vprašanjem, ali želimo pismene profesionalne novinarje, katerih orodje je prav jezik. Študenti večine visokošolskih/univerzitetnih smeri študija namreč nimajo predmeta, pri katerem bi ponovili/utrdili znanje iz slovenščine, saj po nekaterih mnenjih opravljena matura že zadošča kot zagotovilo za ustrezno pismenost.

2 Slovenščina (kot predmet) na fakultetah

V pregledu *Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah* so o izpostavljeni problematiki podrobno pisale Lengar Verovnik, Logar Berginc in Kalin Golob (2013) in predlagale uvedbo slovenščine kot predmeta na vse fakultete,² ob tem pa podale predlog »obveznih in fakultativnih tem ter vsebin uvodnega predmeta slovenščina kot strokovni jezik« (Lengar Verovnik, Logar Berginc, Kalin Golob 2013: 29) ter zapisale tudi seznam literature. Šek Mertük (2011: 144) je preverjala nivo pravopisa in pravopisnih pravilnih pri študentih razrednega pouka (Pedagoška fakulteta, UM) in povzela: »Žal iz generacije v generacijo opažam, da študenti prihajajo z vedno manj pravopisnega in slovničnega znanja«; sklenila je, da je časa, namenjenega analizirani problematiki pri študiju, izjemno malo in da se o tem »izrecno govori le en semester, in še to le eno uro na teden«, zato rezultati »ne morejo biti vrhunski (če upoštevamo še, kakšna je stopnja pravopisnega znanja, s katerim študenti pridejo na fakulteto).«

¹ FERI, UM – Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, Univerza v Mariboru.

² Vsekakor je problematično, da študenti večine smeri nimajo ur, namenjenih pisnemu in govornemu sporočanju. Posebej bi se morali zamisliti na pedagoških smereh, saj bodo prav oni ocenjevali pisne/govorne izdelke in jih učili (zaenkrat) v slovenskem jeziku. Tako tudi Šek Mertük (2011: 144): »Spoštovati pravopisno normo in nanjo opozarjati, pa ne gre zgolj pri pouku Slovenskega jezika. To bi morala biti norma prav pri vseh predmetih in na vseh področjih.«

Logar in Popič (2015) sta v prispevku predstavila ugotovitve na osnovi ankete, s katero sta ugotavljala težave glede rabe vejice pri dijakih (štiriletnih, v glavnem gimnazijskih programov) in študentih različnih študijskih področij. Med drugim avtorja omenjata – za naš primer – tudi, da »imajo učenci največ težav s postavljanjem vejice v priredjih ter na meji med glavnim in odvisnim stavkom, pri večbesednih veznikih« (Logar, Popič 2015: 46), pri čemer se sklicujeta na korpus Šolar.

Jesenšek (2016: 52–59) je po vzoru nemške jezikovne prakse, ki je kljub težnji po internacionalizaciji znanosti in univerzitetnega študija v angleščini postavila nemščino na prvo mesto, odločno podal smernice za povečan pomen slovenščine v visokem šolstvu. Povzel je naslednja izhodišča (ki veljajo za nemški prostor): jezikovno pripravo, sodelovanje med strokami in podpora *germanistiki* – materinščini, pri nas torej slovenistiki. Tako bi znotraj univerzitetnega prostora tudi z izobraževanjem v nacionalnem jeziku lahko dosegli odličnost v znanosti.

Prav tako je sociolingvistka Šabec (2016) o izpostavljeni problematiki zapisala, da je angleščina nedvomno nujna za odprtost v svet in za sodelovanje z drugimi, vendar moramo kljub temu dati slovenščini prednost kot uradnemu učnemu jeziku in tako poskrbeti za njen razvoj v vseh socialnih in funkcijskih zvrsteh (vključno s strokovno terminologijo). To je pomembno ne le z jezikovnega, ampak tudi z identitetnega in kulturnega vidika obstoja naše nacionalne skupnosti. Tudi Valh Lopert (2017a: 29) je na posvetu Javna raba slovenščine v Državnem svetu Republike Slovenije izpostavila omenjeno problematiko in jo ponazorila na primeru lastne visokošolske pedagoške prakse, kjer pri obveznem predmetu *Slovenščina kot jezik stroke* I in II (takrat tudi III na 2. bolonjski stopnji) študenti na podlagi pridobljenega teoretičnega znanja opravijo jezikovni pregled spletno dostopnih diplomskih del (iz humanistike, družboslovja; naravoslovja, tehnike), ki v veliki večini niso lektorirana. Diplomsko delo analizirajo z vidika pravopisa, skladnje, oblikoslovja in besedja, pri čemer analize kažejo prisotnost vseh vrst napak, največ prav pravopisnih. Prav tako sta Zemljak Jontes in Valh Lopert (2016) v prispevku *Pismenost v teoriji in praksi – temeljni cilj slovenskega institucionalnega izobraževalnega sistema* podali ugotovitve analiz, vezanih na raven do- in podiplomskega izobraževanja in javne rabe (medijev, splet). Tako sta skušali prikazati krog, ki bi moral jezikovnokulturno s pomočjo šolskega sistema v javni rabi odražati pismenost, kakršno si družba želi in zasluži.

Jesenšek (2016: 67) v svojih delih poudarja, da je v Republiki Sloveniji slovenščina uradni in državni jezik, zato »morajo univerze narediti več za razvijanje jezikovnih zmožnosti v slovenščini svojih študentov«. Dotakne pa se tudi vprašanja slovenskega jezika v slovenskih osnovnih in srednjih šolah (Jesenšek 2016: 56, 108–109) in ponudi zelo tehten odgovor predvsem za osnovne šole. Učenci morajo imeti v prvih dveh triletnih »ravno pravo razmerje med rabo in jezikovnim sistemom«, torej spoznavati najprej jezik v rabi, abstraktni opisi jezikovnega sistema pa naj sledijo v zadnjem, tretjem, triletnju. Kot piše Jesenšek (2016: 108), naj bi bil *pravi* sistem podan šele v gimnaziji. Zavzema se tudi za prenovo pouka slovenščine, ker je »med srednješolci maturanti /.../ previsoka funkcionalna nepismenost« (Jesenšek 2016: 107).

Izhajajoč iz te predpostavke, navajamo le nekaj mnenj študentov 1. letnika z Oddelka za prevodoslovje FF UM³ (primerjalno 2017 in 2021)⁴ glede položaja slovenščine, kakor ga zaznavajo sami, in sicer so podali precej enotne ocene:

Leto 2017:

- Pri pouku slovenščine v OŠ in SŠ⁵ bi moral biti večji poudarek na pravopisu.
- V oglaševanju je glavni cilj prilagoditi se občinstvu/kupcu ... v želji po večji prodaji ...
- Te napake se nato začnejo ponavljati ... se širiti ...
- Menim, da bi slovenščina v medijih morala biti brez pravopisnih napak, saj se s tem tudi odraža razgledanost posameznega podjetja. (Valh Lopert 2017b: 30–31)

Leta 2021 pa so bolj usmerjeno odgovorili na zastavljeno vprašanje: *Ali menite, da ste v OŠ in nato v SŠ (posebej v pripravah na maturo) usvojili dovolj znanja iz pravopisa? Prosim, podajte svoje mnenje.* Odgovori so bili:

- Mislim, da se nismo naučili dovolj o pravopisu v srednji šoli.
- Ne, menim, da bi lahko bili dokaj pripravljeni, če ne bi toliko ur porabili za književnost.
- Menim, da smo v OŠ dobili zelo dobro znanje, v SŠ pa sigurno ne, saj je imel profesor zelo slab pristop k učenju in velike nadgradnje od OŠ ni bilo.
- Moje mnenje je, da smo se naučili dovolj pravopisa, tako da sedaj s tem nimam težav.

³ FF, UM – Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.

⁴ Obe kratki anketi (2017 in 2021) – študenti so pri urah avtorice članka mnenja anonimno napisali na lističe. Večina pa je tudi brez zadržka stanje glasno komentirala. Za posredovana mnenja se vsem zahvaljujem.

⁵ OŠ (osnovna šola), SŠ (srednja šola).

- Ne.
- Ne, mislim, da nimam dovolj znanja iz srednje in osnovne šole.
- Ne, mislim, da nisem usvojila dovolj dobrega znanja pravopisa v OŠ in SŠ.
- Mislim, da sem pridobila dovolj znanja.
- Zdi se mi, da nisem dobila dovolj znanja.
- Mislim, da v OŠ nisem usvojil dovolj znanja iz slovnice, saj je profesorica veliko več časa namenila književnosti. V SŠ pa se je moja profesorica slovenščine izredno trudila nadoknaditi snov, sploh pri pripravah na maturo.
- V OŠ smo pisali veliko spisov, na slovnici ni nikoli bilo poudarka. V SŠ pa se je poudarke na književnosti še bolj pokazal, saj smo večino ur porabili tako, da je profesorica brala odlomke iz berila, pravopis pa smo nekako zgolj preleteli.

Iz 11 odgovorov razberemo, da je splošno mnenje glede usvajanja pravopisa v osnovni in srednji šoli slabo. Večina (7) izpostavlja, da ne v OŠ ne v SŠ ni bilo posebne pozornosti namenjene usvajanju pravopisa; le dva odgovora kažeta nasprotno. Iz enega odgovora razberemo, da so v OŠ posvečali precej pozornosti pravopisu, v SŠ pa je bilo še več poudarka na književnosti. Le en odgovor kaže na obratno stanje. Na pravopisno problematiko je opozorila tudi Zemljak Jontes (2012: 119–127) z analizo jezikovnokulturne podobe elektronskih izdelkov (e-izdelkov) študentov slovenistov FF UM, in sicer je šlo za opisno ocenjevanje predavanj učitelja in seminarских vaj študentov kot oddaja tedenskih domačih nalog, oddanih v spletno učilnico. Analiza je pokazala »na ponekod velike vrzeli v znanju« (Zemljak Jontes 2012: 126), in sicer da imajo generacije študentov težave tako na pravopisni kot na slovnčni ravni. Logar in Popič (2015: 52) sta na osnovi ankete prišla do podobnih rezultatov:

Po oceni večine anketiranih je bilo pri predmetu Slovenščina v srednji šoli več književnosti kot jezikovnega pouka (69 % dijakov in 68 % študentov); obratno razmerje je izbrala le peščica (3 % oz. 2%), enakovrednost obeh tem pa 19 % oz. 30 % anketiranih.

Ti podatki bi morali biti predmet razmisleka glede učnih načrtov (zlasti) v SŠ in voditi do sprememb, če hočemo imeti pismene generacije, in sicer vse, še posebej pa tiste, ki usmerjajo svoj študij v delo z mediji, kjer bo njihov vpliv na rabo jezika zelo velik. Prav to tudi potrjujeta ista avtorja (Logar in Popič 2015: 47):

Podatki iz Lektorja (Popič 2014a: 215–219) kažejo, da je od vseh normativnih zadreg v slovenskem jeziku prav vejica najbolj akutna težava, in to tudi pri visoko izobraženih piscih, ki pri svojem delu pogosto tvorijo besedila, namenjena javni objavi.

Ob predstavljenem se vsekakor moramo vrniti k pregledu *Slovenščina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah* (Lengar Verovnik, Logar Berginc in Kalin Golob 2013), podrobneje k četrtemu sklopu (IV; 29–49) *Teme in vsebine uvodnega predmeta slovenščina kot strokovni jezik*, kjer so zajete naslednje predlagane vsebine: 1 Jezikovna podoba strokovnega besedila, Strokovni jezik kot ena od jezikovnih zvrsti in njegova notranja členjenost, Jezikovna norma strokovnih besedil,⁶ Terminologija; 2 Gradnja vsebine strokovnega besedila, Opisovanje, utemeljevanje in razlaganje kot temeljni upovedovalni načini strokovnega jezika; Kritično branje; Znanstveni aparat; Medbesedilnost, neplagatorstvo; 3 Oblikovanje strokovnega besedila, Zgradba strokovnih besedil, Navajanje virov; 4 Strokovno besedilo v govorni izvedbi. Podrobneje nas zanima sklop Jezikovna norma strokovnih besedil (točka 1.2, 35–39), v katerem je strnjeno:

Strokovna besedila morajo biti razumljiva, zgoščena, jasna in jedrnata. Pravopisne in slovnične napake vanj ne sodijo, prav tako ne za to vrsto besedil manj ustrezno ali neustrezno besedišče /.../.

Tako med pravopisnimi temami za obravnavo predlagajo (točka 1.2.1, 36):

/.../ ločila (vezaj, pomišljaj, vejica); zapis skupaj/narazen (samostalniške in pridevniške zloženke); stičnost (oklepaji, narekovaji, enote za številkami, okrajšave, matematična ipd. znamenja, simboli); velika/mala začetnica (imena ustanov in njihovih delov ter naslovi besedil; jezikovni del tabel, slik ipd.); kratice (uvedba v besedilo, sklanjanje, besedne zveze/zloženke iz njih); okrajšave (zlasti v strokovnih besedilih pogosteje rabljene); prevzeta lastna imena (sklanjanje, svojilni in vrstni pridevniki iz njih).

V slovničnem sklopu (točka 1.2.2, 36–37) so zajete naslednje teme: besedni red (členitev po aktualnosti, zaporedje pridevnikov); trpnik/tvornik; samostalniško izražanje; zanikani roditeljski, dajalnik/mestnik (samostalniški zaimki in pridevniške besede moškega in srednjega spola ednine); povratni svojilni zaimek; težji primeri sklanjanja besed in besednih zvez; predlogi (vezljivost); zapleteno zgrajeni stavčni členi in povedi.

⁶ Podčrtala avtorica prispevka. Gre za pravopisna in slovnična pravila, ki so bila v anketnem vprašalniku tudi zajeta.

Teme, povezane z besediščem (terminologiji je namenjen posebni sklop), so (točka 1.2.3, 37): zaznamovane besede in besedne zveze; prevzemanje besed in besednih zvez; mašila.

Poglavje o jezikovni normi strokovnih besedil sklenejo smernice glede stila strokovnega pisanja (točka 1.2.4, 38–39); kjer so izpostavljene razlike med nemškim (zapletenejše besedilo in večja angažiranost bralca) in anglosaksonskim strokovnim načinom pisanja (bolj berljivo besedilo in jasne razlage), ki v zadnjih desetletjih prevladuje.

Za jezikovno izobraževanje slovenščine kot prvega jezika veliko pričakujemo od v letu 2021 (na seji vlade 11. 3. 2021) sprejete *Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025*, ki napoveduje, da se:

/.../ na podlagi temeljite raziskave in analiz strokovno-znanstvenega pisanja na visokošolski ravni, tujih zgledov ter značilnosti programov /.../ izdela učni načrt za uvodni predmet v prvem letniku prvostopenjskih programov;

/.../ uved/e/ predmet Strokovna in znanstvena slovenščina na vseh slovenskih univerzah oziroma njihovih fakultetah (Resolucija 2021: 42).«

3 Usvajanje jezikovne kulture študentov programa *Medijske komunikacije*

Na smeri *Medijske komunikacije* poslušajo vsi vpisani v 1. letnik predmet *Kritično mišljenje in izražanje*,⁷ pri katerem je jezikovnim vsebinam namenjenih 22 ur (15 PR in 7 SE; teme: zvrstnost slovenskega jezika, jezikovna kultura, prevzeto besedje, raba kratic, pravopisne in slovnične težave, izgovorne posebnosti). V drugem letniku se študenti razdelijo na smeri *Medijska produkcija/Vizualna komunikacija* (v 2. letniku pri predmetu *Priprava medijskih vsebin*⁸ se pri govornih vajah ukvarjajo z logičnim branjem za radio (in televizijo) ter snemajo lastne informativne oddaje; v 3. letniku pri predmetu *Nastopanje v medijih*⁹ pri vajah z mentorjem za govor podrobneje srečajo z glasoslovjem (glasovi, naglaševanje), javnim nastopanjem v elektronskih medijih

⁷ Gre za v prispevku obravnavani predmet, katerega nosilki sta doc. dr. Gartner in izr. prof. dr. Valh Lopert; obseg: 30 ur predavanj, 15 ur seminarjev, 15 ur vaj. (Učna enota *Kritično mišljenje in izražanje*.)

⁸ Obseg: 30 ur predavanj, 15 ur seminarjev, 15 ur seminarskih vaj; nosilka izr. prof. dr. Žilich Fišer. (Učna enota *Priprava medijskih vsebin*.)

⁹ Obseg: 30 ur predavanj, 20 ur seminarjev, 2 uri seminarskih vaj, 23 ur vaje; nosilka izr. prof. dr. Žilich Fišer. (Učna enota *Nastopanje v medijih*.)

(zvočne oblike in razvrščanje, posebnosti stilistike) in retoriko.

Na podiplomskem študiju je študentom v 2. letniku na voljo izbirni predmet *Radio in radijski programi*,¹⁰ jezikovne vsebine zajemajo 30 ur (zahtevnejši pravopisni, slovnični, glasoslovni primeri, vzeti iz prakse – iz javno dostopnih diplomskih, magistrskih nalog); dodatno še pri praktičnih vajah, kjer študenti pred snemanjem radijskih oddaj opravljajo bralne vaje¹¹ z asistentom. Pri tem je ključno, da berejo besedila, ki so jih sestavili sami, zato je pravopisno pravilno pripravljeno besedilo še pomembnejše.

Iz pregleda je razvidno, da posebnega predmeta *slovenščina* študenti med študijem nimajo, so pa posamezne vsebine vključene znotraj predstavljenih predmetov.

3.1 Problematika in namen raziskave

Obseg pravil za rabo vejice je zelo velik, podana mnenja študentov pa vsako leto kažejo na pomanjkljivo število ur, namenjenih pravopisu, s tem pa tudi rabi vejice. Zato se tudi v nalogah nismo usmerili v preverjanje oz. poznavanje vseh pravil. V ospredje smo postavili le mesta, ki so se tudi med vsakoletnimi vajami študentom samim zdela manj znana oz. nanje niso bili pozorni/opozorjeni. Glede na to nas je pri predmetu *Kritično mišljenje in izražanje* v 1. letniku zanimalo, s kakšnim znanjem izbranih (res osnovnih) pravopisnih pravil vstopajo dijaki (takoj po maturi) na univerzitetni študij (vprašalnik pri prvi uri) in koliko lahko nadgradijo znanje med samimi pedagoškimi urami (22 ur), še preden se pripravljajo za izpit (vprašalnik pri zadnji uri). Z vprašalnikom smo prvo in zadnjo uro tako preverjali pravopisne zmožnosti, predstavljamo rezultate študijskega leta 2018/19 (februarja in junija 2019). Iz celotnega vprašalnika, ki je sicer obsegal naloge s področja kritičnega mišljenja in s področja pravopisa ter slovnice (skupaj 6 nalog), sta tukaj izpostavljena samo dva sklopa pravopisnih nalog. Vključenih je bilo 50 študentov.

Za ožji namen smo si zastavili cilj spodbuditi študente k višji stopnji zavedanja pomena slovenščine pri njihovem bodočem delu; posebej še na vedenje o vplivu medijev na jezikovno kulturo. Kot širšega pa podpreti odločevalce pri uvedbi

¹⁰ Obseg: 30 ur predavanj, 15 ur seminarjev, 15 ur laboratorijskih vaj, 6 ur seminarskih vaj; nosilki red. prof. dr. Welzer Družovec in izr. prof. dr. Valh Lopert. (Učna enota *Radio in radijski programi*.)

¹¹ Bralne vaje so opravili tudi že pri seminarju, kjer smo opozorili na težave in pomanjkljivosti pri govorni kulturi študentov, saj niso vajeni glasnega branja, posebej ne neznanega besedila (Valh Lopert 2019).

predmeta slovenščina znotraj visokega šolstva, pri katerem bodo študenti vseh smeri ponovili, nadgradili znanje pisne in govornje slovenščine ter ostali/postali suvereni tvorci besedil.

3.2 Gradivo in metodologija

V prispevku predstavljamo dve nalogi s po šestimi primeri, in sicer: 1) raba vejice ob veznikih *in* (v posledičnem priredju), *ter* (v protivnem priredju), *ali* (v ločnem priredju; v predmetnem odvisniku), *to je, in sicer* (v pojasnjevalni priredju), *kljub temu da* (vejica pri večbesednem enodelnem vezniku); 2) zapis datuma (recimo 21. 1. 2021); pisanje skupaj, narazen, z vezajem ali brez (*študent prodekan, bio- in bibliografski podatki, TV-spored, IZUM-a*); raba pomišljaja (123–134).

Podatke, pridobljene z anketnim vprašalnikom, smo analizirali s testoma za neparametrične teste (Wilcoxonov test in Friedmanov test). Pri nalogah obeh sklopov smo ugotavljali statistično značilne razlike, merjene na začetku in koncu semestra.

3.2.1 Primeri in analiza 1. sklopa

Tabela 1: Deskriptivna analiza preverjanj in rezultati Friedmanovega testa razlik med preverjanji

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Rank	χ^2	P
Preverjanje_februar	2,5106	1,26615	1,30	10,314	0,001
Preverjanje_junij	3,5319	1,45738	1,70		

Vir: raziskava avtorice

Rezultati analize prvega sklopa (tabela 1) kažejo na statistično značilno razliko med preverjanjem v mesecu februarju in preverjanjem v mesecu juniju, in sicer v prid boljšim rezultatom preverjanja v mesecu juniju ($P = 0,001$).

Navodilo: Prečrtajte **napačno** zapisane povedi.

Bilo nas je devet, in eden je moral od hiše.	Kupil je avto, kljub temu, da nima viška denarja.	Besedila oddajte do konca tedna, to je do nedelje.
Janez pride, in sicer ob osmih.	Bila je v dvomu ali naj me vika ali tika.	Poslušal je, ter ni slišal.

Primer 1: Bilo nas je devet, in eden je moral od hiše.

Preverjali smo rabo vejice pred veznikom *in*, če ta ni rabljen za izražanje vezalnega priredja, ampak za uvajanje posledičnega razmerja (t. i. posledično priredje). Lahko bi ga nadomestili s posledičnima veznikoma *zato*, *zatorej*, pred katerima vedno stoji vejica.

Slovenski pravopis 2001, § 310: Vejico pišemo med skladijsko enakovrednimi deli proste ali zložene povedi, stavčnimi enakovrednimi deli, kot je posledični: *Prosili so me, pa sem jim ustregel (= zato).* – *Vččerilo se je, zato so gnali črede domov.* – *Bilo nas je devet, in (= zato) eden je moral od doma.*

Tabela 2: Rezultati 1

Preverjanje	Februar		Junij	
		15	26,8 %	6

Vir: raziskava avtorice

V prvem primeru opazimo, da je večji delež študentov pravilno prečrtal napačno zapisano poved v mesecu februarju kot v mesecu juniju.

Primer 2: ~~Kupil je avto, kljub temu, da nima viška denarja.~~

Preverjali smo rabo vejice pri vezniku dopustnega priredja *kljub temu da*. Gre za večbesedni enodelni veznik, zato med deli veznika vejice ne pišemo. Lahko bi ga nadomestili z drugima dopustnima, a enobesednima veznikoma, to sta *čeprav*, *četudi*.
→ *Kupil je avto, kljub temu, da nima viška denarja.*

Slovenski pravopis 2001, § 329: Vejice ne pišemo med deli večbesednega veznika: *Namesto da bi se učil, je lenaril.* – *Lenaril je, namesto da bi se učil.* – *Že ko sem ga prvič videl, sem ga spregledal.* – *Kljub temu da je bil bolan, je šel na delo ...*

Tabela 3: Rezultati 2

Preverjanje	Februar		Junij	
	15	26,8 %	3	6,4 %

Vir: raziskava avtorice

V drugem primeru opažamo, da je večji delež študentov pravilno prečrtal napačno zapisano poved v mesecu februarju kot v mesecu juniju.

Primer 3: Besedila oddajte do konca tedna, to je do nedelje.

Preverjali smo rabo vejice pred veznikom pojasnjevalnega priredja *to je*. Lahko bi ga nadomestili z drugim pojasnjevalnim veznikom *in sicer*, pred katerim prav tako vedno pišemo vejico.

Slovenski pravopis 2001, § 311: Vejico pišemo med skladenjsko enakovrednimi deli proste ali zložene povedi, stavčnimi enakovrednimi deli, kot je pojasnjevalni: *Iz samostana je zvon zavalil, to molijo nune.*

Tabela 4: Rezultati 3

Preverjanje	Februar		Junij	
	11	19,6 %	15	32 %

Vir: raziskava avtorice

V tretjem primeru opažamo, da je večji delež študentov pravilno prečrtal napačno zapisano poved v mesecu juniju kot v mesecu februarju.

Primer 4: Janez pride, in sicer ob osmih.

Preverjali smo rabo vejice pred veznikom pojasnjevalnega priredja *to je*. Lahko bi ga nadomestili z drugim pojasnjevalnim veznikom *to je*, pred katerim prav tako vedno pišemo vejico.

Slovenski pravopis 2001, § 311: Vejico pišemo med skladenjsko enakovrednimi deli proste ali zložene povedi, stavčnimi enakovrednimi deli, kot je pojasnjevalni: *Iz samostana je zvon zavalil, to molijo nune.*

Tabela 5: Rezultati 4

Preverjanje	Februar		Junij	
		12	21,4 %	11

Vir: raziskava avtorice

Podobno kot v tretjem primeru, tudi v četrtem opažamo boljše rezultate preverjanja v mesecu juniju, čeprav ni večjih odstopanj.

Primer 5: ~~Bila je v dvomu ali naj me vika ali tika.~~

Preverjali smo rabo vejice pred veznikom *ali*, ko ta opravlja vlogo (1) podrednega veznika v predmetnem odvisniku in bi ga lahko nadomestili s pogostejšim podrednim veznikom *če*, kjer vedno stoji vejica. Vejice pa ne pišemo v primeru, ko *ali* opravlja vlogo (2) prirednega ločnega veznika:

→ Bila je v dvomu₂ (1 = če) ali naj me vika (2) ali tika.

Slovenski pravopis 2001, § 325: Vejico pišemo med nadrednim in odvisnim stavkom. Ta vejica se stavi ne glede na to, ali je nadredni stavek pred odvisnim, za njim ali pa ga obdaja: *Strah, ali se mi stvar posreči, mi je jemal spanec.*

Slovenski pravopis 2001, § 319: Vejice med skladenjsko enakovrednimi deli ne pišemo pred nekaterimi prirednimi vezniki, kot je ločni: (*Prejkone je bila v dvomu,*) *ali naj me tika ali vika.*

Tabela 6: Rezultati 5

Preverjanje	Februar		Junij	
		3	5,4 %	7

Vir: raziskava avtorice

Tudi pri petem primeru so bili študenti uspešnejši v mesecu juniju.

Primer 6: ~~Poslušal je, ter ni slišal.~~

Preverjali smo rabo vejice pred veznikom *ter* (*in*), če ta ni rabljen za izražanje vezalnega priredja, ampak za uvajanje protivnega razmerja (t. i. protivno priredje). Lahko bi ga nadomestili s protivnima veznikoma *ampak*, *vendar*, pred katerima vedno stoji vejica.

Slovenski pravopis 2001, § 307: Vejico pišemo med skladenjsko enakovrednimi deli proste ali zložene povedi, stavčnimi enakovrednimi deli, kot je protivni: *Vse ima, vendar ni zadovoljen. – Mimo mene si šel, in (= vendar) se nisi oglasil. – Veliko si je prizadeval, ali uspeha ni bilo.*

Tabela 7: Rezultati 6

Preverjanje	Februar		Junij	
	0	0	5	10,6 %

Vir: raziskava avtorice

Najuspešnejši pa so bili študenti pri šestem primeru, ker v mesecu februarju niti en študent ni ustrezno rešil te naloge, v mesecu juniju pa so bili uspešnejši.

3.1.2 Primeri in analiza 2. sklopa

Tabela 8: Deskriptivna analiza preverjanj in rezultati Wilcoxonovega testa razlik med preverjanji

	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Rank	χ^2	P
15a_februar	2,3793	0,85486	11,50	-2,175	0,030
15a_junij	2,6800	0,71257	12,18		
15b_februar	2,1207	0,91915	20,92	-1,083	0,279
15b_junij	2,3400	0,87155	16,48		
15c_februar	2,0345	0,97271	11,50	-2,652	0,008
15c_junij	2,5600	0,78662	15,70		
15č_februar	2,7586	0,62996	6,50	-0,865	0,387
15č_junij	2,8800	0,47980	5,07		
15d_februar	1,6724	0,63212	17,50	-2,383	0,017
15d_junij	2,0200	0,89191	21,25		
15e_februar	1,8793	0,93804	14,00	-3,499	0,000
15e_junij	2,6800	0,71257	15,80		

Vir: raziskava avtorice

Pri analizi drugega sklopa nalog (tabela 2) opazamo, da je kar pri štirih primerih od šestih moč zaznati statistično značilno razliko med merjenji uspešnosti reševanja v mesecu februarju in juniju, pri čemer se v vseh štirih primerih ta prednost kaže v prid preverjanju v mesecu juniju. Torej so študenti na statistično značilnem nivoju bili junija uspešnejši kot meseca februarja pri štirih od šestih nalogah.

Navodilo (velja za vse primere.): Obkrožite **pravilno** zapisane povedi.

Primer 1

- Seja bo v petek 22.02.2019 ob 19.30 uri.
- Seja bo v petek, 22. 2. 2019 ob 19.30h.
- ✓ Seja bo v petek, 26. 2. 2019, ob 19.30.

Preverjali smo zapis datuma, ki se zapisuje brez ničel pred številko za dan in mesec ter s presledki med enotami, in nepolne ure, kjer se za minutami ne zapisuje še *ura*.

Slovenski pravopis 2001, § 299: Zveze kot *v nedeljo, 9. maja, (bo)* ... se redkeje pišejo tudi brez vejic, tj. *v nedeljo 9. maja (bo)*. Tip kot *v nedeljo ob 9. uri (bo)* ... se navadno piše brez vejic. Če prvi in drugi primer združimo, se navadno piše takole: *v nedeljo, 20. maja, ob 17. uri (bo)* ...

Tabela 9: Rezultati 7

Preverjanje	Februar		Junij	
	34	60,7 %	41	82 %

Vir: raziskava avtorice

Rezultati kažejo, da so pri prvem primeru drugega sklopa bili študenti uspešnejši v mesecu juniju.

Primer 2

- Izvolili so novega študenta - prodekana.
- Izvolili so novega študenta – prodekana.
- ✓ Izvolili so novega študenta prodekana.

Preverjali smo zapis besedne zveze dveh samostalnikov, kjer desni opravlja vlogo prilastka, zato se pišeta narazen.

Slovenski pravopis 2001, § 431: Vezaja ne pišemo v primerih kot Cankar umetnik, Prešeren pesnik in narodni ideolog, človek žaba, ptica pevka, Ljubljana Šiška. Kar je prvemu samostalniku dodano, je njegov prilastek.

Tabela 10: Rezultati 8

Preverjanje	Februar		Junij	
		25	44,6 %	30

Vir: raziskava avtorice

Rezultati kažejo, da so pri drugem primeru drugega sklopa bili študenti uspešnejši v mesecu juniju.

Primer 3

- TV spored ne prinaša nobenih novosti.
- TV - spored ne prinaša nobenih novosti.
- ✓ TV-spored ne prinaša nobenih novosti.

Preverjali smo zapis besedne zveze, katere prva sestavina je črka, zato se vmes piše levo- in desnostični vezaj (zaenkrat po dosedanjih pravilih SP 2001).

Slovenski pravopis 2001, § 417: Stični vezaj pišemo: med sestavinami zloženek, nastalih iz podredne zveze, če je prvi del števka (več števk) ali črka (več črk): *25-letnica, 4-urna (seja), 48-kilometrsko (proga), 12-kratna (premoč), 100-odstoten; C-vitaminski, B-diplomski (izpit), C-dur, C-vitamin, TV-drama, c-mol*; tako tudi *14-krat*.

Tabela 11: Rezultati 9

Preverjanje	Februar		Junij	
		27	48,2 %	37

Vir: raziskava avtorice

Rezultati kažejo, da so pri tretjem primeru drugega sklopa bili študenti uspešnejši v mesecu juniju.

Primer 4

- V sredo nas obiščejo predstavniki IZUMa.
- V sredo nas obiščejo predstavniki IZUMA.
- ✓ V sredo nas obiščejo predstavniki IZUM-a.

Preverjali smo zapis sklanjanja z velikimi črkami pisanih kratičnega imena, ki se konča na soglasnik, zato se sklonilo pripiše z levo- in desnostičnim vezajem.

Slovenski pravopis 2001, § 423: Stični vezaj pišemo: med kratičnim imenom, pisanim z velikimi črkami, in končnico (lahko tudi s podaljškom osnove), pisano z malimi: *TAM, TAM-a; NOB, v NOB-u* ali *NOB-ju* (glede na to, ali se bere [nóbu], kar je redkeje, ali [enobéju]).

Tabela 12: Rezultati 10

Preverjanje	Februar		Junij	
	50	89,2 %	47	94 %

Vir: raziskava avtorice

Rezultati kažejo, da so pri četrtem primeru drugega sklopa bili študenti uspešnejši v mesecu juniju.

Primer 5

- Preberite članek na straneh 123 – 134.
- Preberite članek na straneh 123-134.
- ✓ Preberite članek na straneh 123–134.

Preverjali smo nečrkovni zapis v pomenu od–do, ki ga označujemo z levo- in desnostičnim pomišljajem.

Slovenski pravopis 2001, § 394: Pomišljaj se rabi neskladenjsko: 1. namesto predlogov *od ... do* (t. i. predložni pomišljaj), piše se stično na obeh straneh: *proga Ljubljana–Trsta* (= od Ljubljane do Trsta), *knjiga bo stala 80–100 SIT, str. 125–132, v letih 1941–1945, Odprto 8–12, prekop Ren–Donava*.

Tabela 13: Rezultati 11

Preverjanje	Februar		Junij	
	5	8,9 %	20	40 %

Vir: raziskava avtorice

Rezultati kažejo, da so pri petem primeru drugega sklopa bili študenti uspešnejši v mesecu juniju.

Primer 6

- V UKM boste iskali bio in bibliografske podatke.
- V UKM boste iskali bio- in biblio-grafske podatke.
- ✓ V UKM boste iskali bio- in bibliografske podatke.

Preverjali smo zapis pisno osamosvojenega dela skrajšane besede, ko gre za izpust ene sestavine tvorjenke, pri čemer izpust označimo z levostičnim (v zahtevanih primerih tudi desnostičnim): *leksikologija in -grafija*) vezajem.

Slovenski pravopis 2001: § 419: Stični vezaj pišemo [...] predvsem v strokovnem pisanju na koncu pisno osamosvojenega dela zloženke ali sestavljenke v primerih kot *dvo- in večzložne besede, pred- in pošolska izobrazba, pet- ali šestdnevni delavnik ...*

Tabela 14: Rezultati 12

Preverjanje	Februar		Junij	
		22	39,3 %	41

Vir: raziskava avtorice

Rezultati kažejo, da so pri šestem primeru drugega sklopa bili študenti uspešnejši v mesecu juniju.

3.2 Ugotovitve

Dobljeni rezultati, ki smo jih analizirali s testoma za neparametrične teste (Wilcoxonov test in Friedmanov test), kažejo, da so pri prvem sklopu nalog zaznane statistično značilne razlike, merjene na začetku in koncu semestra, in sicer so bili študenti pri petih od šestih nalogah uspešnejši ob zaključku semestra, le pri eni nalogi med prvim in drugim reševanjem ni bilo razlike. Pri drugem, ki je zajemal prav tako šest nalog, se statistično značilna razlika med merjenji uspešnosti reševanja v mesecu februarju in juniju kaže v vseh štirih primerih v prid preverjanju v mesecu juniju.

4 Sklep

V okviru predmeta *Kritično mišljenje in izražanje* je 22 ur namenjenih jezikovni kulturi. Študija primera podaja ugotovitve na manjšem vzorcu, zato nikakor ne želimo posploševati na celotno populacijo, a so rezultati, ki jih sicer spremljamo že tri leta, bistveno ne razlikujejo. Gre namreč za osnovne pravopisne napake, ki jih absolvent srednjega izobraževanja ne bi smel več delati, kot sta o tem že pisala Logar in Popič (2015) v raziskavi o poučevanju *vejičnih* pravil.

Poudariti je treba, da bi tudi študenti pedagoških (neslovenističnih)/(ne)jezikovnih študijskih programov, npr. zgodovina, sociologija, filozofija, nemščina, angleščina ...) kot tudi nepedagoških (npr. pravo, medicina, računalništvo ...) izobraževanj kot bodoči strokovnjaki raznih (hitro se razvijajočih se) področij potrebovali znanje iz pravopisa, slovnice in pravorečja, če naj bi a) opolnomočeno napisali zaključno delo ter stopiti na trg dela, kjer bo materinščina (večinoma) njihovo orodje, b) skrbeli za suveren prenos znanja iz tujega jezika v domačega, c) posredovali (strokovno) znanje mlajšim generacijam v slovenskem jeziku (Valb Lopert, Zemljak Jontes 2021).

Literatura

- Marko JESENŠEK, 2016: *Slovenski jezik v visokem šolstvu, literaturi in kulturi*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Maribor. (Zora, 117).
- Nataša LOGAR, Damjan POPIČ, 2015: Vejica: rezultati anketne raziskave med dijaki in študenti. *Jezikoslovni zapiski* 21/2, 45–59. Dostop 14. 7. 2021 na <https://ojs.zrc-sazu.si/jz/article/view/6885> (pdf)
- Zoran MEDVED, 2014: Do Media Wish a Literata Audience? *Medijska istraživanja* 20/2, 111–129.
- RESOLUCIJA o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025. Dostop 14. 7. 2021 na <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?pid=9904> (pdf)
- Nada ŠABEC, 2016: O angleščini, njeni vlogi v svetu in v slovenskem visokošolskem izobraževalnem sistemu. *Dialogi* 7–8, 65–80.
- Polonca ŠEK MERTÜK, 2011: Vejica premalo ali preveč pri študentih razrednega pouka. *Revija za elementarno izobraževanje* 4/1–2, 123–145. Dostop 14. 7. 2021 na <https://journals.um.si/index.php/education/article/view/497> (pdf)
- Učna enota *Kritično mišljenje in izražanje*. Dostop 14. 7. 2021 na <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=9384&Jezik=&Leto=2018>
- Učna enota *Priprava medijskih vsebin*. Dostop 14. 7. 2021 na <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=9397&Jezik=&Leto=2018>
- Učna enota *Nastopanje v medijih*. Dostop 14. 7. 2021 na <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=9412&Jezik=&Leto=2018>
- Učna enota *Radio in radijski programi*. Dostop 14. 7. 2021 na <https://aips.um.si/PredmetiBP5/UcnaEnotaInfo.asp?UEID=14606&Jezik=&Leto=2018>

- Alenka VALH LOPERT, 2017a: Ali je slovenski jezik res jezik »limitiranih resursov«? *Javna raba slovensčine: stanje, zakonodajne rešitve in strategija: prispevki s posveta, 8. december 2016*. Ur. Damijana Zelnik. Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije. 26–41.
- Alenka VALH LOPERT, 2017b: Lektoriranje kot učinkovita metoda učenja maternega jezika (za študente nesloveniste). *Med didaktiko slovenskega jezika in poezijo: ob 80-letnici Jožeta Ljpnika*. Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 76–93. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 119.)
- Alenka VALH LOPERT, 2019: Kultura govora za študente Medijskih komunikacij (UM FERI). *Govor v pedagoški praksi*. Ur. Katarina Podbevšek, Nina Žavbi. 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 131–139, 292, 304. Dostop 14. 7. 2021 na <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/185/283/4891-1>
- Alenka VALH LOPERT, Melita ZEMLJAK JONTES, 2021: O količnosti in kakovosti naglašanih samoglasnikov v kultiviranem govoru Maribora in narečjih, ki so vplivala na nastanek mariborske mestne govornice, ter nekaterih drugih narečnih govorih. *1. slovenski pravorečni posvet*. Ur. Tanja Mirtič, Marko Snoj. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. 226–244. (Razprave, 25.) Dostop 20. 9. 2021 na <https://www.sazu.si/uploads/files/publikacije21/Rared2RAZPRAVE.pdf>
- Tina VEROVNIK LENGAR, Nataša LOGAR BERGINC, Monika KALIN GOLOB, 2013: *Slovensčina kot strokovni jezik na slovenskih univerzah*. [Elektronski vir]: pregled stanja ter razčlenitev pomena, načina in možnosti njene večje vključitve. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Dostop 26. 5. 2021 na http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/slovenski_jezik/Slovenscina_kot_strokovni_jezik_na_slovenskih_univerzah_01.pdf
- Melita ZEMLJAK JONTES, 2012: Jezikovnokulturna podoba študentskih izdelkov v elektronski obliki. *Večno mladi Hlinj: ob 80-letnici Janka Čara*. Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 119–127. (Zora, 83.)
- Melita ZEMLJAK JONTES, Alenka VALH LOPERT, 2016: Pismenost v teoriji in praksi: temeljni cilj slovenskega institucionalnega izobraževalnega sistema. *Annales: anali za istrske in mediteranske študije, Series historia et sociologia*, 2. letn., 26/1, 95–106.

Spelling Problems of Media Communication Students (Case Study)

The paper presents a case study and offers findings based on a questionnaire on spelling problems of first-year students of the Media Communications Study Programme (FERI, University of Maribor) within the subject of Critical Thinking and Expression, with only 22 hours devoted entirely to language. The questionnaire was completed by students at the beginning of lectures in the summer semester of the 2018/19 academic year. There were 50 students included at the beginning of the semester and the same number at the end. The entire questionnaire included tasks in the fields of Critical Thinking and Spelling and Grammar. Only two sets of spelling tasks are presented: (1) A comma used with conjunctions in (and), kljub temu da (although/despite), to je (that is), in sicer (namely), ali (or); (2) How to write dates correctly (using spaces or not); writing words together/separately/using a hyphen.

We were interested in knowledge of the selected (basic) spelling rules of students who enter university studies (immediately after graduating from secondary school), and how much they could upgrade their knowledge only during pedagogical classes (within 22 hours) before they study for the exam.

The cases presented here are all basic errors that should no longer occur after completing secondary education. Therefore, researchers of Slovene undoubtedly face a challenge – the subject of Slovene language in all fields of Higher Education would be very welcome. It certainly would help students to write their final work at the end of school on a higher level and enter the labour market, where their mother tongue will be a key tool.